

Uvedení do teologie

MANŽELSTVÍ A RODINA

Jorge Miras
Juan Ignacio Bañares

MANŽELSTVÍ A RODINA

Jorge Miras, Juan Ignacio Bañares

Uvedení do teologie

MANŽELSTVÍ A RODINA

Jorge Miras
Juan Ignacio Bañares

S církevním schválením Apoštolského exarchátu řeckokatolické církve
v České republice čj. 022/14ex

© EDICIONES RIALP, S. A., Madrid 2006

Czech edition © Axis – asociace pro šíření dobré literatury, o. s.,
Pardubice 2014

ISBN 978-80-903864-9-5

OBSAH

1. Manželství a rodina v Božím plánu	13
1. Pochopení manželství na základě poznání Boha a člověka.	13
2. Původní záměr – mezi lidskou slabostí a Boží věrností. . .	15
a) Stvoření člověka jako muže a ženy.	15
b) Nepořádek zaviněný hříchem	17
c) Manželství jako znamení smlouvy mezi Bohem a Izraelem.	19
3. Manželství vykoupené Kristem	20
2. Dnešní zatemnění původní pravdy.	23
1. Manželství a rodina pod tlakem kultury.	23
a) Různé projevy krize.	23
b) Genderová ideologie.	24
2. Nic víc než otázka názoru?	25
3. Některé příčiny krize	27
a) Odmítnutí realismu	27
b) Právní pozitivismus.	28
c) Morální relativismus a povýšení individua na absolutno.	29
d) Svoboda pouze jako možnost volby.	30
3. Základní předpoklady křesťanského pojetí lidské osoby	33
1. Člověk v materiálním světě.	33
a) Lidská osoba jako jednota duše a těla	33
b) Člověk není pouze jednou z mnoha částí světa	34
2. Svoboda a naplnění člověka.	36
a) Svobodou se člověk stává pánem sebe i světa.	36
b) Člověk je „utvářen“ svými svobodnými činy	36

c) Řídit budoucnost díky schopnosti zavázat se	37
d) Jednota člověka a jeho jednání	39
4. Člověk povoláný k plnosti lásky	41
1. Člověk není samotář.	41
2. Člověk dojde naplnění jen skrze lásku	42
a) Uznání druhých lidí.	42
b) Láska, služba a osobní dokonalost.	42
3. Láska, základní povolání člověka	44
a) Člověk je stvořený z lásky a pro lásku	44
b) Dvě cesty k plnosti lásky	44
5. Člověk jako muž a žena.	47
1. Muž a žena: dva způsoby, jak být člověkem	47
2. Pohlavní odlišnost jako přirozené a vzájemné doplňování.	48
a) Pohlavní odlišnost je přirozená skutečnost, ne produkt.	48
b) Muž a žena se díky pohlavní odlišnosti vzájemně doplňují	49
c) Přirozená přitažlivost mezi oběma pohlavími	50
d) Pohlavní odlišnost a schopnost reprodukce.	51
3. Cesta svobody ke snoubenecké a manželské lásce	52
6. Co je to manželství	55
1. Přirozený původ manželství	55
2. Manželská smlouva, účinná příčina manželství	56
a) Manželský souhlas.	56
b) Cíl manželského souhlasu.	58
3. Nejsou už dva, ale jedno tělo.	59
a) Jádro manželství.	59
b) Jednota v přirozenosti.	60
4. Jednota a nerozlučitelnost jakožto podstatné vlastnosti manželství	62
a) Význam důležitosti těchto vlastností.	62
b) Jednota manželského svazku	63
c) Nerozlučitelnost manželského svazku	64

7. Cíle manželství	67
1. Cíle a podstata manželství	67
a) Povaha manželství je dána jeho cílem	67
b) Cíle jsou vlastní manželství; manželům jen pokud „tvoří“ manželství.	68
2. Tři myšlenky o cílech manželství	69
a) Uspořádání a hierarchie cílů manželství.	69
b) Nerozlučitelnost obou cílů	71
c) Přirozené zaměření k cílům a jejich účinné dosažení	72
3. Láska a manželství.	73
a) Co má láska společného s manželstvím?	73
b) Závazek lásky a jeho uskutečnění	74
8. Svátostná povaha křesťanského manželství	77
1. Posvátný rozměr manželství a jeho povýšení na svátost.	77
a) Přirozená posvátnost člověka a manželského svazku	77
b) Přirozený význam manželství a jeho nadpřirozené povýšení.	78
2. Křesťanské manželství, svátost Nového zákona	79
a) Svátostí je manželství jako takové.	80
b) Základem svátostného charakteru manželství je křest.	81
c) Svátostná důstojnost zasahuje manželství jako celek.	82
d) Svátostný význam manželství.	82
e) Účinky svátosti	83
3. Některé důsledky svátostné povahy manželství	85
a) Zvláštnost manželství jako svátosti	85
b) Neoddělitelnost manželství a svátosti	86
9. Plodnost jako manželské dobro	89
1. Otevřenost životu, určující rys manželství	89
2. Manželská plodnost v Božím záměru	90
a) Původ člověka a jeho jedinečná důstojnost.	90
b) Předávání života jako manželské poslání	92
c) Rodokmen člověka v tajemství plodnosti.	93

3. Antinatalistická mentalita a tajemství plození	95
a) Pochopení daru života	95
b) Kulturní zastínění daru života	96
c) Křesťanské pojetí.	98
d) Rodina, svatyně života.	99
10. Manželská láska a předávání života	101
1. Učitelství církve ve službě pravdy o manželské lásce	101
a) Magisterium předkládající přirozenou pravdu.	101
b) Učení, které osvobozuje	103
2. Lidský význam sexuality, základ manželské morálky	105
3. Plození a odpovědnost	107
a) Zodpovědné rodičovství	107
b) Zodpovědné rodičovství a řízení porodnosti	108
c) Zodpovědné rodičovství a tzv. antikoncepční mentalita	111
11. Rodina a výchova	113
1. Výchova jako podstatná součást služby životu	113
a) Lidská osoba a výchova	113
b) Rodiče – první a hlavní vychovatelé	114
c) Rodina – výchovné společenství	116
2. Výchovné poslání uvnitř rodiny.	117
3. Základní aspekty výchovy v rodině	118
a) Výchova ke svobodě.	119
b) Výchova k lásce.	120
c) Výchova k víře	121
12. Rodina a další účastníci výchovného procesu	123
1. Společnost, obecné blaho a princip subsidiarity.	123
2. Úloha církve ve výchovném procesu.	126
3. Rodina a škola.	127
a) Základní principy	127
b) Aktivní zájem o výchovu ve škole	128
c) Povinnost doplnit nedostatky ve formaci	131
d) Mimoškolní aktivity a využívání volného času	132

13. Manželství jako křesťanské povolání	133
1. Křesťanské povolání ke svatosti	133
a) Všeobecné a osobní povolání.	133
b) Povolání – důvod a klíč k lidské existenci	135
2. Manželství a povolání ke svatosti.	137
a) Manželství, zvláštní cesta svatosti.	137
b) Manželské povolání a jedinečnost manželů.	139
3. Povolání posvěcovat manželský a rodinný život.	140
a) Počítat se silou svátostné milosti.	140
b) Potřeba autentické „manželské spirituality“	142
14. Účast manželství a rodiny na poslání církve	145
1. Křesťanské povolání a apoštolské poslání	145
2. Poslání rodiny uvnitř poslání církve.	147
a) Rodina je domácí církví	147
b) Evangelizační účinnost manželského a rodinného života.	148
c) Obtíže manželského a rodinného života	149
d) Obtíže v manželství a tzv. rozvodová mentalita	150
e) Křesťanský realismus a „logika kříže“	152
3. Křesťanská výchova dětí v rámci poslání církve.	153
15. Rodina jako zárodek společnosti	157
1. Rodina, společenský základ „civilizace lásky“	157
a) Člověk je ze své podstaty tvor společenský.	157
b) Čtvrté přikázání a život společnosti	158
2. Rodina jako dědictví a společné dobro lidstva.	160
3. Společenská funkce a odpovědnost rodiny.	161
a) Vztahy mezi rodinou a společností	161
b) Rodina jako první obránce sebe samé	163

CITOVANÉ CÍRKEVNÍ DOKUMENTY

Z důvodů zjednodušení citací jsou v poznámkách uvedeny zkrácené formy často citovaných církevních dokumentů. Zde uvádíme kompletní údaje:

- Apostolicam actuositatem – Druhý vatikánský koncil, dekret *Apostolicam actuositatem*, 18. 10. 1965
- Dopis rodinám – Jan Pavel II., *Dopis rodinám*, 2. 2. 1994
- KKC – *Katechismus katolické církve*, 15. 8. 1997
- Centesimus annus – Jan Pavel II., encyklika *Centesimus annus*, 1. 5. 1991
- CIC – *Kodex kanonického práva*, 25. 1. 1983
- Deus caritas est – Benedikt XVI., encyklika *Deus caritas est*, 25. 12. 2005
- Dives in misericordia – Jan Pavel II., encyklika *Dives in misericordia*, 30. 11. 1980
- Donum vitæ – Kongregace pro nauku víry, instrukce *Donum vitæ. O respektování rodičůho se lidského života a o důstojnosti plození*, 22. 11. 1987
- Evangelium vitæ – Jan Pavel II., encyklika *Evangelium vitæ*, 25. 3. 1981
- Familiaris consortio – Jan Pavel II., apoštolská exhortace *Familiaris consortio*, 22. 11. 1981
- Fides et ratio – Jan Pavel II., encyklika *Fides et ratio*, 14. 9. 1998.
- Gaudium et spes – Druhý vatikánský koncil, dogmatická konstituce *Gaudium et spes*, 7. 12. 1965
- Gravissimum educationis – Druhý vatikánský koncil, deklarace *Gravissimum educationis*, 28. 10. 1965
- Humanæ vitæ – Pavel VI., encyklika *Humanæ vitæ*, 25. 7. 1968
- Lumen gentium – Druhý vatikánský koncil, dogmatická konstituce *Lumen gentium*, 21. 11. 1964
- Mulieris dignitatem – Jan Pavel II., apoštolský list *Mulieris dignitatem*, 15. 8. 1988
- Redemptor hominis – Jan Pavel II., encyklika *Redemptor hominis*, 4. 4. 1979
- Sollicitudo rei socialis – Jan Pavel II., encyklika *Sollicitudo rei socialis*, 30. 12. 1987

1. MANŽELSTVÍ A RODINA V BOŽÍM PLÁNU

1. Pochopení manželství na základě poznání Boha a člověka

Písmo svaté si opakovaně vypůjčuje obraz manželství, aby vyjádřilo lásku Boha k člověku.¹ Je nepochybné, že nejde o náhodu, a stejně tak jistě není náhoda, že ve všech dobách a kulturách existovalo povědomí o velikosti manželství. Tím či oním způsobem lidé vnímali jeho spojení s nejhlubší lidskou touhou po opravdové lásce, ačkoli ne vždy byla také chápána jeho skutečná důstojnost.²

Když Bůh používá právě tento obraz, aby se dal člověku poznat, vyjadřuje tím také podstatu a smysl manželství: toto spojení muže a ženy, stvořených k jeho obrazu a podobě, v sobě nějakým způsobem obsahuje též božskou podobu. Proto jde o nanejvýš vhodný obraz, který nás vede alespoň k matnému chápání tajemství Boha a jeho lásky, které jinak zcela unikají našemu bezprostřednímu chápání.³

¹ Srov. *Katechismus katolické církve* (dále jen *KKC*), č. 1602.

² Srov. *tamtéž*, č. 1603.

³ Srov. *Deus caritas est*, č. 11.

Z tohoto důvodu hovoří církev o *tajemství* manželství a je přesvědčena, že intimní společenství a láska uvnitř manželského svazku muže a ženy není pouze jednou z mnoha podob rozličných mezilidských vztahů, neboť „sám Bůh je původce manželství“.⁴ On stvořil muže a ženu takové, jací jsou. „Povolání k manželství je vepsáno do samé přirozenosti muže a ženy, jak vyšli z rukou Stvořitele. Manželství není čistě lidské zřízení, přes všechny změny, kterými prošlo během staletí, v různých kulturách, sociálních strukturách a v duchovních postojích. Tyto rozmanitosti nesmějí dát zapomenout na společné a trvalé rysy.“⁵

Právě z důvodu nezávislosti podstaty manželství na libovůli člověka či na pouhé náhodě je možné objevit tyto *společné a trvalé rysy*, jež je charakterizují. Především je tomu tak proto, že manželské spojení plně odpovídá lidské přirozenosti, která je *univerzální* (společná všem lidem) a *trvalá* (v tom podstatném se v průběhu času nemění). Každý člověk dobré vůle je navzdory osobním i kulturním obtížím schopen poznat sám sebe, rozpoznat svou přirozenost a nároky vlastní důstojnosti.

Navíc sám Bůh, původce lidské přirozenosti, vyšel vstříc člověku, aby se s ním spojil ve Zjevení.⁶ Když s námi mluví o sobě samém a slovy i skutky nám sděluje svůj láskyplný plán, zároveň nám ukazuje původní pravdu o člověku, tedy kým skutečně je a jaký je smysl a hodnota jeho existence.⁷ Toto Zjevení vrcholí vtělením Božího Syna, Ježíše Krista, který „plně odhaluje člověka jemu samému a dává mu poznat vznešenost jeho povolání“.⁸ Tato skutečnost zcela přesahuje poznání, jež je člověk schopen nabýt sám o sobě cestou pouhého rozumu.

⁴ *Gaudium et spes*, č. 48.

⁵ *KKC*, č. 1603.

⁶ *Srov. tamtéž*, č. 51.

⁷ *Srov. Benedikt XVI., Promluva na diecézním symposiu o rodině v Římě*, 6. června 2005.

⁸ *Gaudium et spes*, č. 22.

Za pomoci Zjevení je tedy možné dojít skutečné pravdy o manželství a překonat lidské nevědomí, omyly a slabosti, které by ji mohly deformovat nebo zatemnit. Chápání hloubky *Boží stopy* v manželství nás vede k odhalení jeho nezastupitelné úlohy v dějinách spásy.⁹ Z toho také pramení přesvědčení, že „šťastný život člověka i lidské a křesťanské společnosti těsně souvisí s dobrým stavem manželského a rodinného společenství“.¹⁰

2. Původní záměr – mezi lidskou slabostí a Boží věrností

a) *Stvoření člověka jako muže a ženy*

Z obou zpráv o stvoření člověka,¹¹ které církevní tradice čte ve světle konečného Zjevení v Ježíši Kristu, lze vyvodit některé základní myšlenky, které nám umožňují chápat Boží záměr s manželstvím a rodinou. Ve velmi zhuštěné formě a bez nároku na úplnost zdůrazněme alespoň následující:

⁹ Srov. *Mulieris dignitatem*, č. 7.

¹⁰ *Gaudium et spes*, č. 47.

¹¹ „Bůh řekl: ‘Učiňme člověka jako náš obraz, podle naší podoby.’ (...) Bůh stvořil člověka jako svůj obraz, jak obraz Boží ho stvořil, stvořil je jako muže a ženu. Bůh jim požehnal slovy: ‘Ploďte a množte se, naplňte zemi a podmaňte si ji! Vládněte nad rybami moře, nad ptactvem nebe i nade všemi živočichy, kteří se pohybují po zemi.’ (...) Bůh viděl všechno, co udělal, a hle – bylo to velmi dobré.“ (Gn 1,26–28.31)

„Hospodin Bůh uhnětl člověka z prachu hlíny a vdechl do jeho nozder dech života, a tak se stal člověk živou bytostí. (...) Hospodin Bůh řekl: ‘Není dobré, že člověk je sám. Udělám mu pomocníka, který by se k němu hodil.’ Hospodin Bůh uhnětl z hlíny všechnu divokou zvěř a všechno nebeské ptactvo a přivedl je k člověku, aby viděl, jaké jim dá jméno. (...) A člověk dal jméno všem (...) ale pro člověka se nenašel pomocník, který by se k němu hodil. Tu Hospodin Bůh seslal na člověka hluboký spánek, a když usnul, vzal jedno z jeho žeber a to místo uzavřel masem. Hospodin Bůh pak ze žebra, které vzal z člověka, vytvořil ženu a přivedl ji k člověku. Ten zvolal: ‘To je konečně kost z mých kostí a tělo z mého těla!’ (...) Proto muž opustí otce i matku a přidrží se své ženy a budou jeden člověk.“ (Gn 2,7.18–24)

- Bůh, který je Láska (srov. 1 Jan 4,8.16)¹² a „prožívá sám v sobě tajemství osobního společenství lásky,¹³ stvořil člověka, muže a ženu, ke svému obrazu, tedy s důstojností *osoby*, a proto jako bytost schopnou milovat a být milována. Navíc ho stvořil z lásky a povolává jej k lásce (viz kapitolu 4.3), ne k samotě.¹⁴ „To je základní a vrozené povolání každé lidské bytosti.“¹⁵
- Muž a žena si jsou zcela rovni co do důstojnosti, zároveň jsou ale odlišní: pohlaví každého z nich určuje celou jejich osobitost, která se projevuje dvěma způsoby, jak být člověkem, přičemž oba jsou stejně původní (viz kapitolu 5.1).
- Je to právě tato rozdílnost, co je činí navzájem se doplňujícími – mezi všemi tvory nachází muž jen v ženě a žena jen v muži *vhodného pomocníka*,¹⁶ jakési druhé já, které je možné milovat (viz kapitolu 5.2).
- V rámci této přirozené komplementárnosti se může vzájemná spontánní přitažlivost proměnit – skrze vzájemné odevzdání se – v tak hlubokou jednotu, že se dva stanou jedním tělem (viz kapitolu 6.3). Proto je toto spojení *nerozdělitelné* (stejně jako se tělo nemůže rozdělit bez zmrzačení) a vyžaduje *jedinečnou a trvalou věrnost* (nemohou už být *jiným* tělem, když spolu tvoří jedno tělo).
- Tato jednota spolu nese také Boží požehnání plodnosti jakožto společný příslib a poslání muže a ženy spojených v jedno vzájemným vyvoláním a odevzdáním (viz kapitolu 9).¹⁷

¹² Srov. *KKC*, č. 254; *Mulieris dignitatem*, č. 7.

¹³ *Familiaris consortio*, č. 11.

¹⁴ Srov. *Gaudium et spes*, č. 12.

¹⁵ *KKC*, č. 1604.

¹⁶ Srov. *KKC*, č. 1605.

¹⁷ Srov. *tamtéž*, č. 1604.

Osobní důstojnost muže a ženy a z ní vyplývající povolání k lásce nacházejí první a základní uskutečnění v manželství, v jednotě plodné lásky, která se podle Božího obrazu přelévá v darování života a v ochranu světa, v němž člověk přebývá.

Tímto způsobem je manželský svazek viditelným obrazem společenství lásky ve vnitřním životě samého Boha¹⁸ i absolutní a nehybnoucí lásky, již miluje člověka.¹⁹ Ze stejného důvodu je i obrazem plného uskutečnění povolání člověka k lásce,²⁰ které bude naplněno věčným sjednocením s Bohem.

b) Nepořádek zaviněný hříchem

Poté co kniha Genesis čtenáři představí původní stav přátelství s Bohem a harmonie mezi mužem a ženou bez jakékoli známky zla,²¹ velice expresivně popisuje prvotní hřích,²² jehož následkem bylo narušení původní harmonie v obou směrech (ve vztahu k Bohu i ve vzájemných vztazích) a skutečný „přívál“ hříchu způsobený slabostí padlé lidské přirozenosti.²³

Také tato pasáž obsahuje prvky nutné k pochopení manželství jakožto Božího záměru s člověkem svěřeného lidské svobodě, a proto podrobeného i jeho omylnosti:²⁴

¹⁸ Srov. *Mulieris dignitatem*, č. 7.

¹⁹ Srov. *KKC*, č. 1604.

²⁰ Srov. *Mulieris dignitatem*, č. 7.

²¹ Srov. Gn 2,8–15; *KKC*, č. 374–379.

²² Srov. *KKC*, č. 397.

²³ Srov. *tamtéž*, č. 401, 1865.

²⁴ Pro naše účely je tím nejdůležitějším úryvkem následující: „Žena viděla, že (ovoce) stromu je chutné k jídlu, vábné na pohled, lákavé pro poznání moudrosti, a proto si z něho utrhla a jedla, a dala též svému muži; byl s ní a jedl. Tu se jim oběma otevřely oči a zpozorovali, že jsou nahí. Sešili tedy fíkové listy a udělali si zástěry. Tu uslyšeli hlas Hospodina Boha procházejícího se po zahradě za denního vánku. I ukryli se člověk a jeho žena před Hospodinem Bohem uprostřed stromů v zahradě. Hospodin Bůh zavolal na člověka: ‘Kde jsi?’ On odpověděl: ‘Slyšel jsem tvůj hlas v zahradě a bál jsem se, že jsem nahý, a proto jsem se skryl.’ (Bůh) řekl: ‘Kdopak ti pověděl, že jsi nahý? Jistě jsi jedl ze stromu, z něhož jsem ti zakázal

- Hříchem vstupuje do života člověka bolestná zkušenost zla, které vnímá kolem sebe i v sobě samém. Zlo zasahuje také vztahy mezi mužem a ženou²⁵ a na základě toho i samotnou pravdivost obrazu Boží lásky, která je základem jejich manželské jednoty.
- Ačkoli by se tento nepořádek mohl zdát jako něco *normálního* v životě jedince i celé společnosti, není *přirozený* – nevyplývá z lidské přirozenosti, nýbrž z hříchu. Zlom v původním společenství muže a ženy je prvním následkem narušení vztahu člověka s Bohem.²⁶
- Vztahy mezi mužem a ženou jsou podrobeny napětím a svárům vyplývajícím z nepořádku pýchy (která brání především velkorysému sebedarování a osobnímu společenství) a jsou ohrožovány žádostivostmi,²⁷ sklonem k panování jednoho nad druhým, svévolí, vzájemnými spory, strachem, slabostí a nevěrou.
- Z toho vyplývá, že zraněná lidská přirozenost nemůže dosáhnout uskutečnění manželské lásky podle původního záměru bez boje a námahy, jež se opírají o Pánovu milost.²⁸ „Kvůli náklonnosti k hříchu, v níž se člověk ocitl po prvotním pádu, musí muž i žena s námahou znovu budovat vzájemné a nezištné sebedarování.“²⁹

Manželství tak – stejně jako sám člověk – zůstává zatemněno a hluboce zraněno hříchem.³⁰ Tím se vysvětlují neustále přítomné

jíst!’ Člověk odpověděl: ‘Žena, kterou jsi mi dal, ta mi dala z toho stromu, a tak jsem jedl.’ Hospodin Bůh se zeptal ženy: ‘Cos to udělala?’ Žena odpověděla: ‘Had mě svedl, a tak jsem jedla.’ (...) I řekl Hospodin Bůh ženě: ‘Velice rozmnožím tvé trápení i bolesti těhotenství, syny budeš rodit v utrpení, budeš dychtit po svém muži, ale on nad tebou bude vládnout.’“ (Gn 3,6–16)

²⁵ Srov. *KKC*, č. 1606.

²⁶ Srov. *tamtéž*, č. 1607.

²⁷ Srov. *tamtéž*, č. 405, 978, 1264, 1426, 1607, 2515, 2520.

²⁸ Srov. *tamtéž*, č. 1608.

²⁹ Jan Pavel II., *generální audience* 26. 3. 1980.

³⁰ Srov. *KKC*, č. 400, 1608.

teoretické i praktické omyly a nepochopení vzhledem k podstatě, vlastnostem a cílům manželství (viz kapitolu 2.2).

Avšak jak manželství, tak člověk neztrácí zcela svou původní hodnotu a význam, protože navzdory následkům hříchu zůstává v lidské přirozenosti nadále hluboce zakořeněna *pravda stvoření*.³¹ Proto se lidé dobré vůle ve všech dobách cítili vnitřně přitahováni k tomu, aby se nespokojili s jakoukoli odlišněnou podobou spojení muže a ženy. Tato hluboká přirozenost, s kterou člověk tuší a touží po opravdovém smyslu lásky, ke které je navzdory všem obtížím povolán, je tím, co Bohu umožňuje využívat obrazu manželství, když se chce dát lidem poznat a uskutečnit svůj plán spásy.

c) Manželství jako znamení smlouvy mezi Bohem a Izraelem

Ani po pádu Bůh zdaleka neopustil hříšného člověka, ale nadále jej doprovází svým milosrdenstvím, zatímco pozvolně rozvíjí svůj plán spásy. Ve Starém zákoně jako trpělivý učitel postupně nechával zrát lidské chápání opravdové podstaty a nároků manželství, a tak připravoval zatvrzelá srdce k úplnému přijetí této pravdy.³²

Proroci stále dokola připomínali vyvolenému, avšak nestálému, nedůvěřivému a nevěrnému národu jeho smlouvu s Hospodínem a připodobňovali ji k manželské úmluvě, aby tak zapůsobili na nejhlubší intimitu lidského srdce: Bůh je Ženich, který se spojil s Izraelem skrze jedinečnou a trvalou smlouvu a který miluje svůj lid láskou, jež nemůže zklamat.³³ Znaky této snoubenecké lásky jsou Boží něha, blízkost, touha sdílet účast na věčném životě, nezrušitelná věrnost, bolest a trpělivost se slabostmi a zradami, milosrdenství a pohotovost usmířit se. Zároveň ale vyžaduje stejně věrnou odpověď lásky.³⁴

³¹ Srov. *tamtéž*, č. 1608.

³² Srov. *KKC*, č. 1610; *Deus caritas est*, č. 9–10.

³³ Srov. *Familiaris consortio*, č. 12.

³⁴ Srov. *KKC*, č. 1611.

Obraz manželské smlouvy mezi Bohem a Izraelem uschopňoval lid, aby přijal „novou a věčnou smlouvu, v níž se Syn Boží tím, že se vtělil a obětoval vlastní život, jistým způsobem spojil s celým lidstvem, které spasil, a tak připravil ‘svatbu Beránka’ (Zj 19,7–9),“³⁵ konečné spojení všech Božích dětí v Kristu, jímž vyvrcholí dějiny spásy.

3. Manželství vykoupené Kristem

Jestliže je manželství zraněné hříchem, který v člověku znetvořuje Boží obraz, vykoupění uskutečněné Kristem obnovuje tento obraz a zároveň *vykupuje i manželství*: vrací mu schopnost být skutečným obrazem Boží lásky k lidem.

Církev vždy chápala jako hluboce transcendentální gesto Ježíšovu přítomnost na svatbě v Káně i skutečnost, že svůj první zázrak vykonal na žádost své matky právě zde (srov. Jan 2,1–11). Takto Kristus potvrdil, že manželství je dobré, a ohlásil, že od nynějška bude účinným znamením jeho spásonosné přítomnosti.³⁶

Ježíš navíc ve svém kázání zcela novým a rozhodným způsobem hlásal původní pravdu o manželství. Základním textem, nad kterým rozjímala církevní tradice, je následující rozhovor zachycený v Matoušově evangeliu: „Tu k němu přišli farizeové a pokoušeli ho: ‘Je dovoleno propustit manželku z jakékoli příčiny?’ Odpověděl jim: ‘Nečetli jste, že Stvořitel od počátku »muže a ženu učinil je«? A řekl: »Proto opustí muž otce i matku a připojí se k své manželce, a budou ti dva jedno tělo,« takže již nejsou dva, ale jeden. A proto co Bůh spojil, člověk nerozlučuj!’ Namítnou mu: ‘Proč tedy Mojžíš ustanovil, že muž smí propustit svou manželku tím, že jí dá rozlukový lístek?’ Odpoví jim: ‘Pro tvrdost vašeho srdce vám Mojžíš dovolil propustit manželku. Od počátku to však nebylo. Pravím vám, kdo propustí svou manželku (...) a vezme si jinou, cizoloží.’ (Mt 19,3–9)

³⁵ *Tamtéž*, č. 1612.

³⁶ Srov. *tamtéž*, č. 1613.

Farizeové, kteří se snaží přivést Ježíše do rozporu s Mojžíšovým Zákonem, mají hříchem a lidskou slabostí překroucený pohled na manželství. Udivená reakce samotných Ježíšových učedníků (srov. Mt 19,10) na toto Pánovo učení jasně dokazuje, do jaké míry bylo takové smýšlení rozšířené. *Tvrdost srdce*, následek zraněné přirozenosti, činila lidi neschopnými plně pochopit nároky manželského odevzdání se a vnímat je jako něco uskutečnitelného. Proto Bůh v rámci postupného procesu výchovy po nějaký čas toleroval určité mylné chování. Ovšem jakmile Kristovým naplněním díla spásy nastala *plnost času*, přišel také čas obnovit v lidech vědomí pravdy o „počátku“.

Katechismus vysvětluje důvod této konečné změny v božské výchově: „Protože [Ježíš] přišel obnovit původní řád stvoření, rozvrácený hříchem, sám dává sílu a milost žít manželství v novém duchu Božího království. Jestliže manželé následují Krista, přemáhají sami sebe, berou na sebe svůj kříž, budou moci pochopit původní smysl manželství a žít je s Kristovou pomocí.“³⁷

Člověk je nepochybně i nadále zraněný hříchem, ale Nový zákon mu na rozdíl od toho Starého nejenom ukazuje dobro, které je třeba činit, a zlo, jemuž je třeba se vyhýbat, ale skrze milost Kristova kříže mu dává sílu jednat jako dítě Boží a osvobozuje ho od otroctví hříchu.³⁸ Kristus „zjevuje sám prapůvodní pravdu o manželství, pravdu o ‘počátku’, a tím, že osvobozuje člověka od tvrdosti srdce, uschopňuje ho, aby ji definitivně uskutečnil.“³⁹

Vykoupení nejen že obnovuje původní přirozený význam manželského svazku, nýbrž jej také zdokonaluje v nadpřirozeném řádu. Když Kristus přiděluje manželství důstojnost svátosti (viz kapitolu 8), dovádí tak k plnosti význam, který obdrželo už při stvoření. „Toto Zjevení dospívá ke konečnému naplnění v daru lásky, který dává Boží slovo lidstvu přijetím lidské přirozenosti, a obětí sebe sama, kterou přináší Ježíš Kristus na kříži pro svou Snoubenku církev. V této oběti se plně odhaluje plán, který Bůh vtiskl do lidského bytí muže a ženy

³⁷ *Tamtéž*, č. 1615.

³⁸ Srov. *tamtéž*, č. 1972.

³⁹ *Familiaris consortio*, č. 13.

už při stvoření. Manželství pokřtěných je takto skutečným znamením nové a věčné smlouvy, potvrzené Kristovou krví. Duch, kterého vylévá Pán, dělá srdce novým a uschopňuje muže i ženu, aby se navzájem milovali, tak jako Kristus miloval nás. Manželská láska tím dosahuje plnosti, ke které je vnitřně určena. Stává se totiž zvláštním, specifickým způsobem, jímž jsou manželé účastni na samotné lásce Krista, který se obětoval na kříži, a jsou povoláni, aby z této lásky žili.“⁴⁰

⁴⁰ *Familiaris consortio*, č. 13.

2. DNEŠNÍ ZATEMNĚNÍ PŮVODNÍ PRAVDY

1. Manželství a rodina pod tlakem kultury

a) Různé projevy krize

Krize, jíž dnes prochází rodina a manželství zvláště v západních zemích s křesťanskými kořeny, se vyznačuje množstvím závažných projevů.

Téměř všechny dílky, které dohromady tvoří úplnou pravdu o manželství a rodině, byly různě překrouceny a deformovány, a to na společném základě odmítnutí objektivní pravdy o lidské přirozenosti (co je člověk) jakožto východiska pro správné jednání (co má člověk dělat, co je dobré a co špatné):

- Je prosazován subjektivní a individualistický koncept svobody, odtržený od pravdy o lidské bytosti. Mimo jiné to má za následek odmítání jakéhokoli závazku, jež je považován za protiklad svobody.
- Sexualita je odtržena od jakéhokoli nároku lidské důstojnosti; samotný sex je pak degradován na jakýsi volně dostupný a manipulovatelný objekt.

- Manželství je považováno za pouhou konvenci a formalitu, dávno překonanou společenskou tradici, která uvalováním povinností na lásku a na sex omezuje osobní svobodu.
- Možnost snadného oddělení manželského svazku od plození potomstva přispívá k zatemnění skutečné podstaty plození a jeho pouta s manželským spojením jakožto základu rodiny.
- Na samotnou rodinu je nahlíženo jako na určitý model soužití vyplývající z dějinných a společenských okolností bez trvalého základu v lidské přirozenosti. Proto je odmítán jakýkoli neměnný vzorec rodinného soužití (zvláště tzv. tradiční rodina), aby mohla být rodina redefinována jakožto něco otevřeného s mnoha různými a stejně hodnotnými vzorci, které se odvíjejí v závislosti na druhu vztahů, jež si dané osoby vybraly.

b) Genderová ideologie

Tím zcela nejzásadnějším rozchodem mezi skutečností lidské přirozenosti a chováním je – v tom, co se týče rozlišování pohlaví – genderová ideologie a teorie Queer. Podle nich neexistuje pohlaví (muž nebo žena) jakožto přirozená skutečnost, nýbrž pouze gender – každý si vybírá roli, kterou přijímá a kterou uplatňuje v osobním sexuálním chování. Údajně tedy není nic přirozeného v rozlišování pohlaví, jde jen o čistě kulturní fenomén vyrůstající ze snahy muže o nadvládu nad ženou. Každý jedinec by tedy mohl už nejen „dělat“, ale i „být“, co chce: muž nebo žena, heterosexuál nebo homosexuál, transsexuál nebo bisexuál, a měnit se kdykoli a jakkoli, protože pohlaví už není součástí osobní identity.

Tyto ideologie už ani neobhájují pluralitu forem nebo modelů rodiny, jako to dělají jiné, výše naznačené radikální směry, ale jen jeden koncept osoby a jeden model společnosti, které odpovídají jejich ideologickým předpokladům a které by se měly zavést skrze odstranění odcizeného společenského systému, který tu po staletí převládal:

- Zavádění genderu nemá za cíl rovnost mezi mužem a ženou, nýbrž uznání, že žádné rozdíly neexistují, jsou vytvořeny uměle a jsou výrazně diskriminační. Proto je třeba je zahladit a zavést *neutrální* pohled na člověka.
- Jestliže rozlišování mezi mužem a ženou je prvním odcizováním se člověka na rovině osobní, pak nařizování heterosexuálního manželství a monogamní rodiny znamená první odcizování se na rovině společenské.
- Proto musí vymizet vše, co společensky nadále udržuje toto odcizování se, tedy manželství a jakékoli pevné svazky, vztah mezi spojením a plozením (dokonce i mateřství, které zotročuje ženu) i samo přibuzenství. Děti mají být produktem objednávky a výchova náležet státu. Nemají nadále existovat jakákoli mezilidská pokrevní pouta.

2. Nic víc než otázka názoru?

Odkud pochází tento pomýlený vývoj v chování, slovech, názorech, legislativních opatřeních? Jde o pouhý kulturní přehmat, o jakousi chybu v uvažování, nebo je zde přítomen i prvek svévole a záměrného jednání?

Lidský jedinec se těší svobodnému uvažování a rozhodování, je schopen vlastním rozumem poznat pravdu a svobodnou vůlí si vybrat to, co poznává jako dobré, a odmítat to, co poznává jako zlé.¹ Avšak následkem prvotního hříchu² je lidská schopnost jasně rozeznávat dobro a pevně se k němu přiklonit značně oslabená.³

Z tohoto důvodu nám chtěl Bůh zjevit nejen pravdy čistě nadpřirozené, které přesahují přirozené poznání (např. existenci Nejsvětější Trojice nebo milosti), ale také jiné, ke kterým by mohl člověk dojít

¹ Srov. *KKC*, č. 1704–1706.

² Srov. *tamtéž*, č. 397.

³ Srov. *tamtéž*, č. 1707.